

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การศึกษาในศตวรรษที่ 21 เป็นการจัดการศึกษายุคใหม่ที่เน้นการพัฒนาผู้เรียนให้มีความรู้ และทักษะแห่งอนาคต เป็นการศึกษาเพื่อความเปลี่ยนแปลง (Education for change) เน้นการจัดการเรียนรู้ที่มุ่งเป้าการพัฒนาคุณภาพการเรียนรู้ของผู้เรียนยุคใหม่อย่างสร้างสรรค์ 4 ลักษณะ ได้แก่ (1) เรียนรู้ด้วยการคิดสร้างสรรค์ ให้ผู้เรียนมีทักษะการคิดสร้างสรรค์เป็นพื้นฐานของ กระบวนการคิด (2) เรียนรู้ที่จะสร้างสรรค์สิ่งใหม่ได้ด้วยตนเองพร้อมรับการเปลี่ยนแปลง (3) เรียนรู้ ที่จะอยู่ร่วมกันบนความหลากหลาย มุ่งเน้นให้ผู้เรียนมีความเข้าใจความหลากหลายของคนในสังคม ที่มีความแตกต่างกัน ทั้งเชื้อชาติ สังคม เศรษฐกิจและวัฒนธรรม ให้เรียนรู้วิถีอยู่ร่วมกันอย่างมี ความสุข และ (4) เรียนรู้ที่จะแบ่งปันและรับผิดชอบต่อสังคม ซึ่งเป็นความท้าทายของโรงเรียนหรือ สถาบันศึกษาต่าง ๆ ในการพัฒนากระบวนการทัศน์ใหม่เพื่อสร้างนวัตกรรมการบริหารการศึกษาสู่การ พัฒนาการศึกษาเพื่อการเปลี่ยนแปลงที่สามารถเชื่อมโยงการพัฒนาคนและการพัฒนาชุมชนและสร้าง กระบวนการพัฒนาคุณภาพการเรียนรู้ที่ตอบโจทย์โลกอนาคต (ศรเนตร อารีโสภณพิเชฐ, 2561 : 537) การศึกษาจึงได้รับความคาดหวังจากทุกภาคส่วนว่าจะเป็นเครื่องมือสำคัญในการเปลี่ยนแปลง ดังกล่าว ซึ่งแผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560-2579 เป็นแผนแม่บทในการจัดการศึกษาทุกช่วงวัย และตลอดชีวิต ได้กำหนดวิสัยทัศน์ไว้ว่า “คนไทยทุกคนได้รับการศึกษาและเรียนรู้ตลอดชีวิตอย่าง มีคุณภาพ ดำรงชีวิตอย่างเป็นสุข สอดคล้องกับหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงและการ เปลี่ยนแปลงของโลกศตวรรษที่ 21” การจัดการศึกษาในยุคใหม่จึงจำเป็นต้องใช้นวัตกรรมการศึกษา เพื่ออนาคตสำหรับการศึกษาทุกระดับ โดยผู้สอน นักวิชาการและผู้บริหารต่างต้องร่วมมือกันพัฒนา นวัตกรรมมาช่วยในการบริหารและพัฒนากิจการการศึกษาให้มีคุณภาพมากยิ่งขึ้น พื้นที่นวัตกรรมทาง การศึกษาจึงถือว่าเป็นงานวิจัยระดับชาติ ซึ่งอาจจะเป็นอันที่ใหญ่ที่สุดอันหนึ่งของโลกโดยบางคนอาจ เรียกว่า การวิจัยเพื่อนำไปปฏิบัติ เป็นวิจัยปฏิบัติการที่ให้แต่กรอบวิธีการในการขับเคลื่อน แล้วให้ ผู้ที่อยู่ในกระบวนการเป็นผู้ที่เลือกสรรสิ่งที่ตัวเองจะนำมาใช้ โดยมีเป้าหมายให้ผู้เรียนในพื้นที่ นวัตกรรมการศึกษาได้รับการศึกษาที่มีคุณภาพ เหมาะสมสอดคล้องกับอัตลักษณ์ของชุมชนและพื้นที่ และมีการเรียนรู้ และขยายผลของนวัตกรรมที่ได้จากพื้นที่นวัตกรรมการศึกษาสู่การจัดการศึกษา ในพื้นที่อื่น ๆ โดยให้ทุกภาคส่วนต้องมีส่วนร่วมในการขับเคลื่อนไปสู่การเปลี่ยนแปลงการศึกษาของ ประเทศ (จิรัฏม ศิริรัตนบัลล์, 2562 : 54) จุดเริ่มต้นของพื้นที่นวัตกรรมการศึกษามาจากข้อเสนอของภาคี เพื่อการศึกษาไทย (Thailand Education Partnership : TEP) ที่ก่อตั้งขึ้นจากการรวมตัวกันของ

องค์กรภาคเอกชน ภาครัฐและภาคประชาสังคมที่มีจุดร่วมกันในการมุ่งปฏิรูปการศึกษาไทยภายใต้แนวคิดระบบการศึกษาที่เกิดจากการมีส่วนร่วมของทุกคนในสังคม เสนอแนวทางการดำเนินงานพื้นที่นวัตกรรมการศึกษาผ่านคณะกรรมการอิสระเพื่อการปฏิรูปการศึกษาเข้าสู่สภาการศึกษา (สำนักพัฒนานวัตกรรมการจัดการศึกษา, 2562 : 1) ต่อมาจึงมีการประกาศใช้พระราชบัญญัติพื้นที่นวัตกรรมการศึกษาขึ้น โดยเห็นสมควรว่าประเทศไทยควรต้องมีการพัฒนาการจัดการศึกษาขึ้นพื้นฐานอันเป็นรากฐานสำคัญของการพัฒนาคนไทยให้มีคุณภาพ มีความใฝ่รู้ มีความคิดสร้างสรรค์ มีความสามารถในการสื่อสาร สามารถทำงานร่วมกับผู้อื่นที่มีความแตกต่างหลากหลายได้ มีความรู้เท่าทันโลกและมีทักษะในการประกอบอาชีพตามความถนัดของผู้เรียนแต่ละคนและให้รัฐ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ภาคเอกชน ภาคประชาสังคมร่วมกันพัฒนาคุณภาพและประสิทธิภาพเพื่อลดความเหลื่อมล้ำในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานได้อย่างแท้จริง สมควรกำหนดให้มีพื้นที่นวัตกรรมการศึกษาซึ่งเป็นพื้นที่ปฏิรูปการบริหารและการจัดการการศึกษาขึ้นเพื่อสนับสนุนการสร้างนวัตกรรม การศึกษาอันเป็นการนำร่องในการกระจายอำนาจ ให้อิสระแก่หน่วยงานทางการศึกษาและสถานศึกษาขั้นพื้นฐานให้เกิดการพัฒนาคุณภาพและประสิทธิภาพและลดความเหลื่อมล้ำ รวมทั้งมีการขยายผลนวัตกรรมจัดการเรียนการสอนและวิธีการปฏิบัติที่ดีไปใช้ในสถานศึกษาอื่น (พระราชบัญญัติพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา พ.ศ. 2562, 2562 : 120) การจัดการศึกษาใหม่ตามพระราชบัญญัติพื้นที่นวัตกรรมการศึกษานี้จึงเป็นการบริหารจัดการการศึกษาแบบล่างขึ้นบน (bottom up) โดยใช้พื้นที่เป็นฐาน เพื่อให้เกิดรูปแบบใหม่ในการบริหารจัดการ มุ่งพัฒนาสมรรถนะของผู้เรียนให้เหมาะสมกับศักยภาพผู้เรียนตามบริบทพื้นที่ และความต้องการของประเทศ สอดคล้องกับทิศทางการพัฒนาประเทศที่มุ่งเน้นความร่วมมือของทุกภาคส่วน (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2562 : 60-61)

การพัฒนาหลักสูตรที่จะตอบสนองผู้เรียนในยุคศตวรรษที่ 21 เป็นสิ่งที่ท้าทาย โดยเฉพาะการจัดการเรียนการสอนที่มุ่งเน้นการพัฒนาความสามารถในการประยุกต์ใช้ความรู้ทักษะเจตคติ และคุณลักษณะต่าง ๆ อย่างเป็นองค์รวมในการปฏิบัติงาน การแก้ปัญหาและการใช้ชีวิตเป็นการเรียนการสอนที่เชื่อมโยงกับชีวิตจริง เรียนรู้เพื่อให้งานใช้งานได้จริงในสถานการณ์ต่าง ๆ เป็นการเรียนเพื่อใช้ประโยชน์ไม่ใช่การเรียนเพื่อรู้เท่านั้น การเรียนการสอนเป็นการบูรณาการมากขึ้นการจัดการเรียนการสอนฐานสมรรถนะนั้นผู้เรียนสามารถใช้เวลาในการเรียนรู้และมีความก้าวหน้าในการเรียนรู้ตามความถนัดและความสามารถของตน สามารถไปได้เร็วช้าแตกต่างกันได้ ในส่วนการให้ข้อมูลป้อนกลับแก่ผู้เรียนเพื่อการปรับปรุงพัฒนา เป็นปัจจัยสำคัญที่ช่วยให้การเรียนรู้ประสบความสำเร็จ (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2562 : 18) ซึ่งสอดคล้องกับเหตุผลในการประกาศใช้พระราชบัญญัติพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา พ.ศ. 2562 คือ โดยที่สมควรต้องพัฒนาการจัดการศึกษาขึ้นพื้นฐานอันเป็นรากฐานสำคัญของการพัฒนาคนไทยให้มีคุณภาพมีความใฝ่รู้มีความคิดสร้างสรรค์

มีความสามารถในการสื่อสารสามารถอยู่และทำงานร่วมกับผู้อื่นซึ่งมีความแตกต่างหลากหลายได้ มีความรู้เท่าทันโลกและมีทักษะในการประกอบอาชีพตามความถนัดของผู้เรียนแต่ละคน สมควรกำหนดให้มีพื้นที่นวัตกรรมการศึกษาซึ่งเป็นพื้นที่ปฏิรูปการบริหารและการจัดการการศึกษาขึ้นเพื่อสนับสนุนการสร้างนวัตกรรมการศึกษาอันเป็นการนำร่องในการกระจายอำนาจและให้อิสระแก่หน่วยงานทางการศึกษาและสถานศึกษาขึ้นพื้นฐานให้เกิดการพัฒนาคุณภาพและประสิทธิภาพและลดความเหลื่อมล้ำ รวมทั้งมีการขยายผลนวัตกรรมการจัดการเรียนการสอนและวิธีการปฏิบัติที่ดีไปใช้ในสถานศึกษาอื่น (พระราชบัญญัติพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา, 2562 : 102-120) สอดคล้องกับสำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา (2562 : 18) กล่าวถึงจุดเด่นของหลักสูตรสถานศึกษาในพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา คือ ช่วยให้ผู้เรียนได้รับการพัฒนาที่สำคัญต่อการใช้ชีวิตการทำงานและการเรียนรู้ซึ่งจำเป็นต่อการดำรงชีวิตอย่างมีคุณภาพในโลกแห่งศตวรรษที่ 21 ที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ช่วยให้การจัดการเรียนรู้มุ่งเป้าหมายไปที่การพัฒนาผู้เรียนให้เกิดสมรรถนะที่ต้องการ ช่วยลดภาระการเรียนรู้ที่ไม่จำเป็นอันส่งผลให้สถานศึกษามีพื้นที่ในการจัดการเรียนรู้อื่นที่เป็นความต้องการที่แตกต่างกันของผู้เรียนวิถีชีวิต วัฒนธรรมชาติพันธุ์และบริบทได้มากขึ้น ดังนั้น การปรับหลักสูตรสถานศึกษาเพื่อเข้าสู่การเป็นพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา จึงเป็นสิ่งสำคัญที่จะทำให้ระบบการศึกษาเกิดการเปลี่ยนแปลง หลักสูตรสถานศึกษาถือเป็นแม่แบบหรือแม่พิมพ์ที่บ่งบอกความเป็นตัวตนในการพัฒนาผู้เรียนให้สอดคล้องกับคุณลักษณะหรือภาพอนาคตที่สังคมต้องการ ผู้บริหารสถานศึกษาจึงถือเป็นบุคคลสำคัญในการเป็นฟันเฟืองหลักที่จะขับเคลื่อนการศึกษาให้เป็นไปตามเป้าหมายของพื้นที่หรือภาคีทัศน์อนาคตของจังหวัดที่ทุกคนคาดหวัง ดังนั้นการบริหารหลักสูตรจึงมีความสำคัญต่อการปรับปรุงและพัฒนาหลักสูตรเพื่อให้การนำหลักสูตรไปใช้ในการจัดการเรียนรู้เท่าทันต่อการเปลี่ยนแปลง ซึ่งจะส่งผลต่อคุณภาพของผู้เรียนและเป็นการเตรียมความพร้อมให้กับผู้เรียนในยุคที่มีการขับเคลื่อนด้วยเทคโนโลยีอย่างสร้างสรรค์ ผู้บริหารสถานศึกษาจำเป็นต้องมีการบริหารหลักสูตรสถานศึกษาให้ชัดเจนในทุกขั้นตอน เพื่อให้ได้หลักสูตรที่มีความเหมาะสม มีคุณภาพทันต่อการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม สภาพแวดล้อมและความรู้ทางวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีที่เจริญก้าวหน้าอย่างรวดเร็วในปัจจุบัน (มนสิข สิริสมบุญ, 2563 : 34)

สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา (2562 : บทนำ) ได้ทำการศึกษาปัญหาการจัดการเรียนการสอนในมิติต่าง ๆ พบว่า ยังขาดการบูรณาการการทำงานระหว่างองค์กรที่เป็นหน่วยงานด้านหลักสูตร การจัดการเรียนการสอน สื่อนวัตกรรมการสอน การวัดผล ประเมินผล การบริหารบุคลากร และการบริหารงบประมาณยังขาดกระบวนการ การนำนโยบายไปปฏิบัติและกลไกที่สามารถนำนวัตกรรมการเรียนรู้หรือผลลัพธ์การจัดการศึกษาไปขยายผลต่อสถานศึกษาอื่น ฉะนั้นกลไกในการขับเคลื่อนการพัฒนาระบบการศึกษาของไทย จึงต้องพัฒนาไปตามลำดับตั้งแต่ต้นน้ำ กลางน้ำและปลายน้ำอย่างเป็นองค์รวม เพราะปัญหาหรืออุปสรรคในการพัฒนาคือการขาดความเข้าใจ เข้าถึงและ

พัฒนาอย่างต่อเนื่อง ทั้งนี้ด้วยปัญหาของระบบการจัดการศึกษามีความซับซ้อนในเชิงกระบวนการบริหารในหลายด้าน ไม่ว่าจะเป็นด้านงบประมาณและนโยบายการศึกษาของภาครัฐ ด้านหลักสูตรทางการศึกษา ด้านครูและบุคลากรทางการศึกษา ด้านเทคโนโลยีสมัยใหม่ด้านการเข้าถึงสิทธิทางการศึกษา ภาครัฐจึงควรเข้ามาสนับสนุนการพัฒนาระบบการจัดการศึกษาในระดับจังหวัด กระจายอำนาจการถ่ายโอนภารกิจการศึกษาให้กับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ยกเลิกการประเมินผลที่ไม่จำเป็น พัฒนาครู บุคลากรทางการศึกษาและหลักสูตรท้องถิ่นศึกษาพร้อมกับเพิ่มจำนวนครูในพื้นที่ชนบทพร้อมให้ความสำคัญกับสถานศึกษา (พระมหาสาธิต์ถิรปัญญา (ชาญชาติ), 2561 : 46-48) เพื่อพัฒนาการศึกษาให้มีประสิทธิภาพและสอดคล้องกับบริบทของท้องถิ่น ด้วยการบริหารจัดการเชิงพื้นที่เน้นวัตกรรมการศึกษาที่มีอิสระในด้านหลักสูตร พระราชบัญญัติพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา พ.ศ. 2562 จึงให้สถานศึกษานำร่องสามารถประยุกต์ใช้แนวคิดหลักการของหลักสูตรอิงสมรรถนะหรือใช้นวัตกรรมหรือแนวคิดใหม่ ๆ ไปทดลองพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาของตนเองได้ โดยมีประเภทของหลักสูตรที่ใช้ในสถานศึกษานำร่องในพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา ดังนี้ หลักสูตรประเภทที่ 1 หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานที่ได้รับการปรับและได้รับความเห็นชอบจากคณะกรรมการขับเคลื่อนพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา เป็นหลักสูตรตามมาตรา 25 วรรคหนึ่งซึ่งคณะกรรมการขับเคลื่อนพื้นที่นวัตกรรมการศึกษาเห็นชอบให้มีการนำหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานพุทธศักราช 2551 ไปปรับใช้กับการจัดการศึกษาในสถานศึกษานำร่องให้เหมาะสมกับพื้นที่นวัตกรรมการศึกษาตามหน้าที่และอำนาจของคณะกรรมการขับเคลื่อนพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา ตามมาตรา 20 (4) ทั้งนี้ หลักสูตรที่ปรับใช้ดังกล่าวจะต้องครอบคลุมสมรรถนะสำคัญของผู้เรียน คุณลักษณะอันพึงประสงค์และมาตรฐานการเรียนรู้ของหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานพุทธศักราช 2551 โดยจะต้องมีการบูรณาการสาระการเรียนรู้ที่หลากหลาย ตอบสนองความสามารถ ความถนัด ความสนใจของผู้เรียนและสภาพมีสังคมรวมทั้งมีกระบวนการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) หลักสูตรประเภทที่ 2 หลักสูตรที่ปรับเพิ่มเติมจากหลักสูตรที่คณะกรรมการขับเคลื่อนพื้นที่นวัตกรรมการศึกษาให้ความเห็นชอบไปแล้ว เป็นหลักสูตรตามมาตรา 25 วรรคสองที่สถานศึกษานำร่องต้องการปรับเพิ่มเติมจากหลักสูตรตามประเภทที่ 1 ซึ่งต้องได้รับความเห็นชอบจากคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานและคณะกรรมการขับเคลื่อนพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา ตามมาตรา 20 (4) หลักสูตรประเภทที่ 3 หลักสูตรอื่น ๆ ที่สถานศึกษานำร่องประสงค์จะจัดการเรียนการสอนโดยไม่ใช้หลักสูตรตามมาตรา 20 (4) เป็นหลักสูตรตามมาตรา 25 วรรคสี่ ซึ่งคณะกรรมการนโยบายพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา เมื่อวันที่ 21 กันยายน 2563 มีมติเห็นชอบให้สถานศึกษานำร่องสามารถประยุกต์ใช้แนวคิดหลักการของหลักสูตรอิงสมรรถนะหรือหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานฉบับใหม่ หรือใช้นวัตกรรมแนวคิดใหม่ ๆ ไปทดลองพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาของตนเองได้ รวมทั้งสถานศึกษานำร่องสามารถปรับการจัดการเรียนการสอนและวัดประเมินผลให้สอดคล้องกับหลักสูตรดังกล่าว

ประเภทที่ 4 หลักสูตรต่างประเทศเป็นหลักสูตรตามมาตรา 25 วรรคสี่ ที่สถานศึกษานำร่องประสงค์ จะจัดการเรียนการสอนโดยใช้หลักสูตรต่างประเทศจะต้องเสนอคณะกรรมการขับเคลื่อนพื้นที่ วัตกรรมการศึกษาเพื่อขอความเห็นชอบจากคณะกรรมการนโยบายพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา การปรับหรือใช้หลักสูตรต่าง ๆ ตามมาตรา 25 แห่งพระราชบัญญัติพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา พ.ศ. 2562 คณะกรรมการขับเคลื่อนพื้นที่นวัตกรรมการศึกษาหรือสถานศึกษานำร่องแล้วแต่กรณี ต้องจัดให้มีการรับฟังความคิดเห็นจากผู้เรียน ผู้ปกครอง ครูและบุคลากรทางการศึกษา องค์กร ปกครองส่วนท้องถิ่น ผู้แทนภาคเอกชนและผู้แทนภาคประชาสังคมในพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา ทั้งนี้ คณะกรรมการนโยบายพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา มีมติให้คณะกรรมการขับเคลื่อนพื้นที่นวัตกรรมการ ศึกษาเร่งขับเคลื่อนส่งเสริมและสนับสนุนการดำเนินการของสถานศึกษานำร่องตามมาตรา 20 แห่งพระราชบัญญัติพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา พ.ศ. 2562

จังหวัดตราดได้รับการประกาศให้เป็นพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา เมื่อวันที่ 16 ธันวาคม 2565 โดยมุ่งเน้นให้สถานศึกษาบริหารงานได้อย่างอิสระ ลดความเหลื่อมล้ำ จัดการศึกษาให้ สอดคล้องกับบริบทและความต้องการของชุมชนเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา สามารถพัฒนาผู้เรียน ให้มีคุณภาพตามเป้าหมายการศึกษาที่กำหนดไว้ มีหน่วยงานให้การสนับสนุนทั้งในด้านทรัพยากร ด้วยกลไกการมีส่วนร่วมของชุมชนและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาของพื้นที่ดำเนินงานตาม เจตนารมณ์ของพระราชบัญญัติพื้นที่นวัตกรรมการศึกษาพ.ศ. 2562 และแผนขับเคลื่อนของพื้นที่ นวัตกรรมการศึกษาตราด (รายงานสรุปผลการดำเนินงานพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา จังหวัดตราด , 2566 : 13) โดยสำนักงานศึกษาธิการจังหวัดตราด เลขาธิการคณะกรรมการขับเคลื่อนพื้นที่นวัตกรรมการ ศึกษาตามมาตรา 24 ได้ดำเนินการเกี่ยวกับการจัดทำหลักสูตรจังหวัดตราด ตามมาตรา 20(4) และมาตรา 25 ด้วยการประชุมคณะกรรมการอนุวิชาการและผู้ทรงคุณวุฒิ ครั้งที่ 1 /2566 ณ โรงเรียนอนุบาล ตราด ในการจัดทำกรอบหลักสูตร เมื่อวันที่ 17 มกราคม 2566 ผลปรากฏว่า การปรับหลักสูตรพื้นที่ นวัตกรรมการศึกษาจังหวัดตราดทำการปรับลดตัวชี้วัดและสาระการเรียนรู้แกนกลางควรรู้ตาม หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 กลุ่มการทำงานอาชีพ จากทั้งหมด 193 ตัวชี้วัด ให้เหลือ 160 ตัวชี้วัด กำหนดจุดเน้นเกี่ยวกับทักษะอาชีพ ได้แก่ เกษตรกรรม ประมง บริการ ท่องเที่ยวและการค้าขาย เน้นบูรณาการประเด็นการเรียนรู้ด้านภาษาเพื่อการสื่อสาร ทรัพยากรและ เทคโนโลยี การประกอบการพร้อมกับการเป็นพลเมืองโลกที่ดีของสังคม และจากการประชุม คณะอนุกรรมการในคณะกรรมการขับเคลื่อนพื้นที่นวัตกรรมการศึกษาจังหวัดตราด เมื่อวันที่ 29 สิงหาคม 2566 ได้สรุปเกี่ยวกับการจัดทำหลักสูตรในระยะที่ 1 คือให้วางแผนดำเนินการจัดทำ หลักสูตรระดับจังหวัด โดยแบ่งเป็น (1) หลักสูตรประเภทที่ 1 ตามมาตรา 25 วรรคหนึ่ง ลักษณะ หลักสูตรที่ปรับมาจากหลักสูตรแกนกลางให้เหมาะสมกับบริบทของพื้นที่ ครอบคลุมสมรรถนะสำคัญ คุณลักษณะอันพึงประสงค์และมาตรฐานการเรียนรู้ โดยเสนอคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน

และคณะกรรมการขับเคลื่อนพื้นที่นวัตกรรมการศึกษาจังหวัด เป็นผู้พิจารณาเห็นชอบ (2) หลักสูตรประเภทที่ 2 เป็นหลักสูตรเพิ่มเติมจากประเภทที่ 1 ให้เสนอคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานและคณะกรรมการขับเคลื่อนพื้นที่นวัตกรรมการศึกษาจังหวัด เป็นผู้พิจารณาเห็นชอบ ส่วนที่เพิ่มเติมดำเนินการให้สอดคล้องกับบริบทของจังหวัดตราดและดัชนีตัวชี้วัดการดำเนินงาน รวมทั้งกรอบการปรับหลักสูตรสถานศึกษาสู่พื้นที่นวัตกรรมการศึกษาจังหวัดตราดที่จัดทำขึ้น (รายงานสรุปผลการดำเนินงานพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา จังหวัดตราด, 2566 : 18-20) ซึ่งจากการดำเนินงานสถานศึกษาต้องนำไปปรับใช้เพื่อเข้าสู่การเป็นสถานศึกษานำร่องพื้นที่นวัตกรรมการศึกษาของจังหวัดตราดที่มุ่งสู่การพัฒนาคุณภาพเด็กให้ดีสะหงาด มีคุณลักษณะเป็นผู้ที่มีความสามารถ ทำงานร่วมกับผู้อื่นด้วยสัมพันธที่ดี มีความมุ่งมั่นในความสำเร็จ รู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลงของวิทยาการและเทคโนโลยี

จากความเป็นมาและความสำคัญของปัญหาดังกล่าวข้างต้น แสดงให้เห็นถึงความจำเป็นของการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาเพื่อนำไปสู่พื้นที่นวัตกรรมการศึกษาได้อย่างมีคุณภาพ ผู้วิจัยจึงเห็นว่า การศึกษาบทบาทของผู้บริหารที่ส่งผลต่อการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษานำร่องพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา จังหวัดตราด จากความคิดเห็นของครูที่เป็นผู้ปฏิบัติและนำหลักสูตรไปใช้ในการจัดการเรียนรู้ จะเป็นแนวทางสำคัญสำหรับผู้บริหารในการนำผลวิจัยไปใช้ประโยชน์และพัฒนาต่อเพื่อให้เกิดการบริหารจัดการศึกษาได้อย่างมีคุณภาพ ส่งผลถึงผู้เรียน ครูและสถานศึกษาต่อไป

1.2 วัตถุประสงค์ของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์ดังต่อไปนี้

1.2.1 เพื่อศึกษาบทบาทของผู้บริหารในสถานศึกษานำร่องพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา จังหวัดตราด

1.2.2 เพื่อศึกษาการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษานำร่องพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา จังหวัดตราด

1.2.3 เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างบทบาทของผู้บริหารกับการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษานำร่องพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา จังหวัดตราด

1.2.4 เพื่อสร้างสมการพยากรณ์บทบาทของผู้บริหารที่ส่งผลต่อการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษานำร่องพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา จังหวัดตราด

ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี

1.3 ประโยชน์ของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เพื่อเป็นแนวทางให้ผู้บริหารสถานศึกษาและผู้ที่เกี่ยวข้องในพื้นที่นวัตกรรมการศึกษาจังหวัดตราด ได้มีสารสนเทศที่เกี่ยวกับบทบาทของผู้บริหารที่ส่งผลต่อการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา สามารถนำมาใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาหลักสูตรของสถานศึกษานำร่องพื้นที่

นวัตกรรมการศึกษาจังหวัดตราด ที่เป็นประโยชน์ ลดความเหลื่อมล้ำ ลดช่องว่างของโอกาสทางการศึกษาทางสังคม ให้ผู้เรียนได้รับการพัฒนาครบสมบูรณ์ในทุกด้านทั้งทางด้านทัศนคติ ทักษะความรู้ ในบริบทพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา

1.4 ขอบเขตของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ได้กำหนดขอบเขตไว้ดังนี้

1.4.1 ประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย

1.4.1.1 ประชากรที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ครู ในสถานศึกษานำร่องพื้นที่นวัตกรรมการศึกษาจังหวัดตราด ปีการศึกษา 2567 ประกอบด้วย ครู จำนวน 1,194 คน (สำนักงานศึกษาธิการจังหวัดตราด กระทรวงศึกษาธิการ, 2567 : ออนไลน์)

1.4.1.2 กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ครู ในสถานศึกษานำร่องพื้นที่นวัตกรรมการศึกษาจังหวัดตราด ปีการศึกษา 2567 จำนวนทั้งสิ้น 291 คน ได้มาจากการกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้ตารางเทียบหากกลุ่มตัวอย่างของเครจซี่และมอร์แกน (Krejcie and Morgan. 1970 ; อ้างถึงใน วาโร เฟ็งสวัสตี. 2553 : 39 - 40) และใช้การสุ่มแบบแบ่งชั้นตามสัดส่วน (Stratified Random Sampling) โดยใช้สังกัดของสถานศึกษาเป็นชั้นของการแบ่ง หลังจากนั้นคัดเลือกครูของแต่ละสังกัดด้วยวิธีการสุ่มอย่างง่าย (Simple Random Sampling)

1.4.2 ตัวแปรที่ศึกษา

1.4.2.1 ตัวแปรพยากรณ์ ได้แก่ บทบาทของผู้บริหาร ในสถานศึกษานำร่องพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา จังหวัดตราด มี 4 ด้าน ดังนี้

1. ด้านความรู้การพัฒนาหลักสูตร
2. ด้านการนิเทศ กำกับและติดตามการใช้หลักสูตร
3. ด้านการมีวิสัยทัศน์
4. ด้านการสร้างความเข้าใจให้กับบุคลากร

1.4.2.2 ตัวแปรเกณฑ์ ได้แก่ การพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษานำร่องพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา จังหวัดตราด มี 5 ประเด็น ดังนี้

1. วิสัยทัศน์
2. จุดหมาย
3. เป้าหมาย
4. จุดเน้นตามวิสัยทัศน์หลักสูตรพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา
5. ประเด็นการพัฒนาจังหวัด

ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี

1.5 นิยามศัพท์เฉพาะ

ในการวิจัยครั้งนี้ มีนิยามศัพท์เฉพาะที่เกี่ยวข้องต่อไปนี้

1. บทบาทของผู้บริหาร หมายถึง หน้าที่การกระทำที่ผู้บริหารสถานศึกษาต้องกำหนด ทิศทาง วางแผน พัฒนา จัดหาทรัพยากร กำกับติดตาม ประเมินผลการดำเนินงานของสถานศึกษา รวมถึงการสร้างเครือข่ายการมีส่วนร่วมของผู้ปกครอง ชุมชนและท้องถิ่นให้เข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาในการพัฒนาคุณภาพของผู้เรียนให้สอดคล้องกับความต้องการของชุมชนและจังหวัด ประกอบด้วย

1.1 ด้านความรู้การพัฒนาหลักสูตร หมายถึง ผู้บริหารสถานศึกษามีความรู้ ทักษะในการวิเคราะห์ วางแผน ปรับปรุงหลักสูตร รวมถึงการส่งเสริม สนับสนุนครู นักเรียนในการใช้หลักสูตร และเรียนรู้ให้มีประสิทธิภาพ การพัฒนาหลักสูตรต้องครอบคลุมการจัดการทรัพยากร การสื่อสาร การติดตามผล เพื่อให้การใช้หลักสูตรและการเรียนรู้เกิดประสิทธิผล ตอบสนองต่อความต้องการของครูและนักเรียน

1.2 ด้านการนิเทศ กำกับและติดตามการใช้หลักสูตร หมายถึง ผู้บริหารสถานศึกษาสามารถกำหนดแนวทาง แนวปฏิบัติของการนิเทศ กำกับและติดตามการใช้หลักสูตรสถานศึกษาอย่างเป็นระบบ มีขั้นตอนที่ชัดเจน ตอบสนองต่อความต้องการของผู้เรียน บรรลุผลตามเป้าหมาย การวิเคราะห์และประเมินผลการใช้หลักสูตรจึงเป็นเครื่องมือที่ใช้ในการตัดสินใจปรับปรุงและพัฒนาหลักสูตรให้มีคุณภาพสูงขึ้น

1.3 ด้านการมีวิสัยทัศน์ หมายถึง ผู้บริหารสถานศึกษาสามารถมองเห็นทิศทางในการพัฒนาหลักสูตร มีการวางแผนในการพัฒนาหลักสูตรอย่างเป็นระบบ สามารถวิเคราะห์จุดเด่น จุดด้อยจากการใช้หลักสูตรสถานศึกษา สามารถปรับปรุงหลักสูตรให้มีคุณภาพ มีความทันสมัยต่อการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ สังคม ความเจริญก้าวหน้าทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี

1.4 ด้านการสร้างความเข้าใจให้กับบุคลากร หมายถึง ผู้บริหารสถานศึกษาสามารถสื่อสารให้บุคลากรเข้าใจเกี่ยวกับหลักสูตรและการนำหลักสูตรไปใช้ เพื่อให้เกิดการพัฒนา ปรับปรุงไปได้อย่างต่อเนื่อง รวมถึงส่งเสริมและสนับสนุนให้มีการประชุม อบรม สัมมนาในการเสริมสร้างความรู้ ทักษะการใช้หลักสูตรให้มีประสิทธิภาพ สร้างโอกาสให้บุคลากรได้ศึกษาดูงาน แลกเปลี่ยนประสบการณ์กับโรงเรียนที่มีความเป็นเลิศ เพื่อการบริหารจัดการหลักสูตรได้อย่างมีประสิทธิภาพ

2. การพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษานำร่องพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา จังหวัดตราด หมายถึง การที่สถานศึกษาทำการวิเคราะห์ความต้องการจำเป็นของหลักสูตร การกำหนดจุดมุ่งหมายของหลักสูตรเพื่อจัดทำและพัฒนาปรับปรุง ให้สอดคล้องกับพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา โดยสรุปตามกรอบแนวคิดการปรับหลักสูตรสถานศึกษาสู่พื้นที่นวัตกรรมการศึกษา จังหวัดตราด มีประเด็นดังนี้

2.1 วิสัยทัศน์ หมายถึง สถานศึกษานำร่องพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา จังหวัดตราด มีการกำหนดทิศทาง วางแผนทำการวิเคราะห์ทุนศักยภาพของชุมชนและจังหวัด ในการพัฒนา หลักสูตรสถานศึกษาให้เป็นไปตามความต้องการของจังหวัดที่มุ่งพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณภาพ 4 ดี คือ จิตใจดี ความรู้ดี ความสามารถดีและสุขภาพดี

2.2 จุดหมาย หมายถึง สถานศึกษานำร่องพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา จังหวัดตราด มุ่งเน้นพัฒนาให้ผู้เรียนมีความรู้ สมรรถนะ ทักษะ เจตคติรวมถึงคุณลักษณะตามการพัฒนาของ จังหวัด มีทักษะชีวิตและทักษะอาชีพ ส่งเสริมให้ครูมีคุณภาพ มีสื่อ นวัตกรรมและเทคโนโลยี ที่เหมาะสมทันสมัยเอื้อต่อการพัฒนาผู้เรียน

2.3 เป้าหมาย หมายถึง สถานศึกษานำร่องพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา จังหวัดตราด มีแนวทางการพัฒนาความรู้ ทักษะ คุณลักษณะของผู้เรียนให้เป็นไปตามวิสัยทัศน์ จุดมุ่งหมายของ สถานศึกษาและสอดคล้องกับการจัดการศึกษาของจังหวัดที่มุ่งสู่คุณภาพ 4 ดี รู้จักตัวตน ภูมิใจใน ตราดสามารถทำงานร่วมกับผู้อื่นด้วยสัมพันธที่ดี มีความมุ่งมั่นในความสำเร็จ รู้เท่าทันการ เปลี่ยนแปลงของวิทยาการและเทคโนโลยี ที่เกิดจากการเรียนรู้อย่างมีความสุข

2.4 จุดเน้นตามวิสัยทัศน์หลักสูตรพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา หมายถึง สถานศึกษา นำร่องพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา จังหวัดตราด พัฒนาผู้เรียนให้เป็นไปตามแนวคิดหลักของสถานศึกษา ที่สอดคล้องกับบริบทชีวิตของผู้เรียน ชุมชนและความต้องการของจังหวัด ด้วยการส่งเสริมด้านภาษา เพื่อการสื่อสาร ด้านเทคโนโลยี ด้านทักษะชีวิต ทักษะด้านอาชีพและการเป็นพลเมืองโลกที่ดี

2.5 ประเด็นการพัฒนาจังหวัด หมายถึง สถานศึกษานำร่องพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา จังหวัดตราด วิเคราะห์และพิจารณาสารสนเทศของตลาดแรงงานในพื้นที่ ที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนา หลักสูตรสถานศึกษาเพื่อให้สอดคล้องกับเศรษฐกิจ โครงสร้างพื้นฐาน การเกษตร การท่องเที่ยว สังคม และทรัพยากรธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม ในการสร้างพลเมืองที่มีคุณธรรมและทักษะในการประกอบ อาชีพในอนาคตได้อย่างมีประสิทธิภาพ

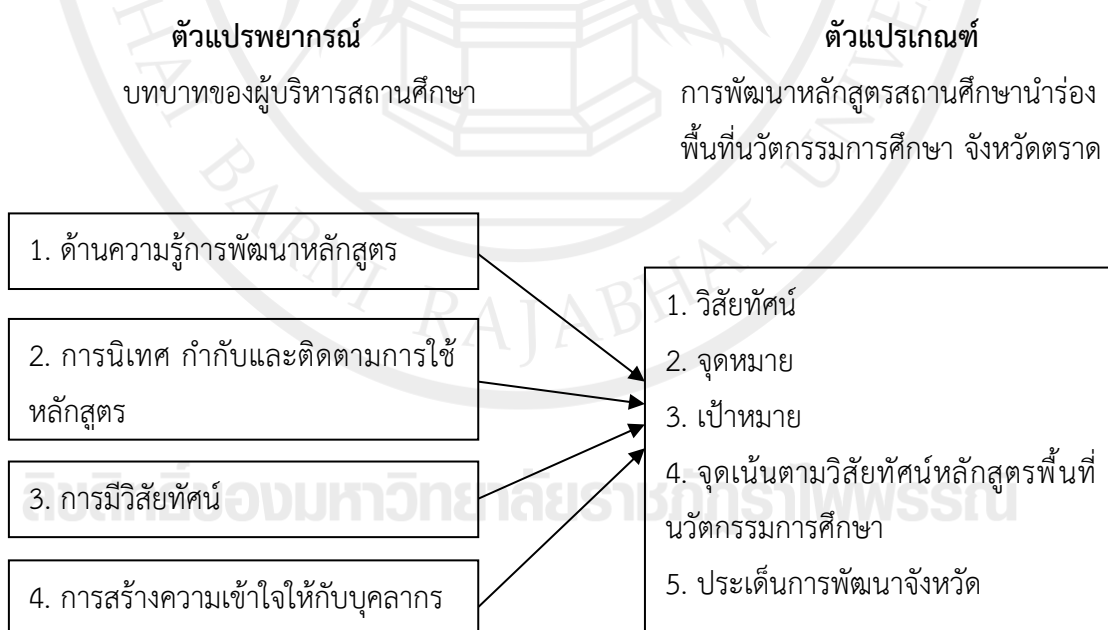
3. ผู้บริหาร หมายถึง ผู้บริหารสถานศึกษาที่รับผิดชอบการบริหารสถานศึกษาแต่ละแห่ง ในพื้นที่นวัตกรรมการศึกษาจังหวัดตราด แบ่งออกเป็น 3 กลุ่ม ได้แก่ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาตราด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาจันทบุรี ตราด และราชประชานุเคราะห์

4. ครู หมายถึง ข้าราชการครูซึ่งทำหน้าที่หลักทางด้านการสอนและส่งเสริมการเรียนรู้ของ ผู้เรียนด้วยวิธีการต่าง ๆ ในสถานศึกษานำร่องในพื้นที่นวัตกรรมการศึกษาจังหวัดตราด

5. สถานศึกษานำร่อง หมายถึง สถานศึกษาขั้นพื้นฐานในจังหวัดตราด ที่คณะกรรมการ ขับเคลื่อนพื้นที่นวัตกรรมการศึกษาอนุมัติให้เป็นสถานศึกษานำร่อง

1.6 กรอบแนวคิดในการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้ศึกษา วิเคราะห์ สังเคราะห์และสรุปบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษา จากแนวคิดของ [1] ภคพร เลิกนอก และเอกราช โฆษิตพิมานเวช (2564 : 12), [2] สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2564 : ออนไลน์), [3] สุภาณี ชำนาญศรี และสุวิมล ตั้งประเสริฐ (2564 : 149), [4] มนสิข ลิทธิสมบูรณ์ (2563 : 34), [5] จันทิมา รักษ์ดี และคณะ (2563 : 107-116), [6] ณรงค์ พิมสาร และคณะ (2563 : 315-324), [7] เหมือนฝัน วงเดช (2562 : 136), [8] เรณู บุญเสรษฐ (2561), [9] สาคร มหาหิงค์ (2560 : 1), [10] สุกัญญา จัตรงค์, และอภิชาติ เสนะนันท์ (2559 : 1473-1487), [11] ฆนัท ธาตุทอง (2553 : 272), [12] ชุมศักดิ์ อินทร์รักษ์ (2551 : 98-99), [13] ชูศรี สุวรรณโชติ (2542 : 29), [14] อมรา เล็กเรียงสินธุ์ (2540 : 42), [15] Knezevich (1984 : 16-18), [16] Coats (1986 : 151-152) แล้วนำมาวิเคราะห์จนได้ตัวแปรบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษา ทั้งหมด 4 ด้าน ประกอบด้วย ด้านความรู้การพัฒนาหลักสูตร ด้านการนิเทศ กำกับและติดตามการใช้หลักสูตร ด้านการมีวิสัยทัศน์และด้านการสร้างความเข้าใจให้กับบุคลากร หลังจากนั้นได้นำกรอบแนวคิดการปรับหลักสูตรสถานศึกษาสู่พื้นที่นวัตกรรมการศึกษา จังหวัดตราด (เอกสารกรอบหลักสูตร จังหวัดตราด, 2567 : 47) รวมถึงขั้นตอนการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษานำร่องในพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา จังหวัดตราด ที่ประกอบด้วย วิสัยทัศน์ จุดหมาย เป้าหมาย จุดเน้นตามวิสัยทัศน์หลักสูตร พื้นที่นวัตกรรมการศึกษาและประเด็นการพัฒนาจังหวัด มาวิเคราะห์และปรับประยุกต์ใช้เป็นแนวทาง ในการสร้างกรอบแนวคิดในการดำเนินการวิจัย สามารถสรุปเป็นกรอบแนวคิดในการวิจัย ดังภาพที่ 1.1

ภาพที่ 1.1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

1.7 สมมุติฐานในการวิจัย

1. บทบาทของผู้บริหารมีความสัมพันธ์กับการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษานำร่องพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา จังหวัดตราด
2. บทบาทของผู้บริหารอย่างน้อย 1 ด้าน ส่งผลต่อการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษานำร่องพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา จังหวัดตราด

ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี